

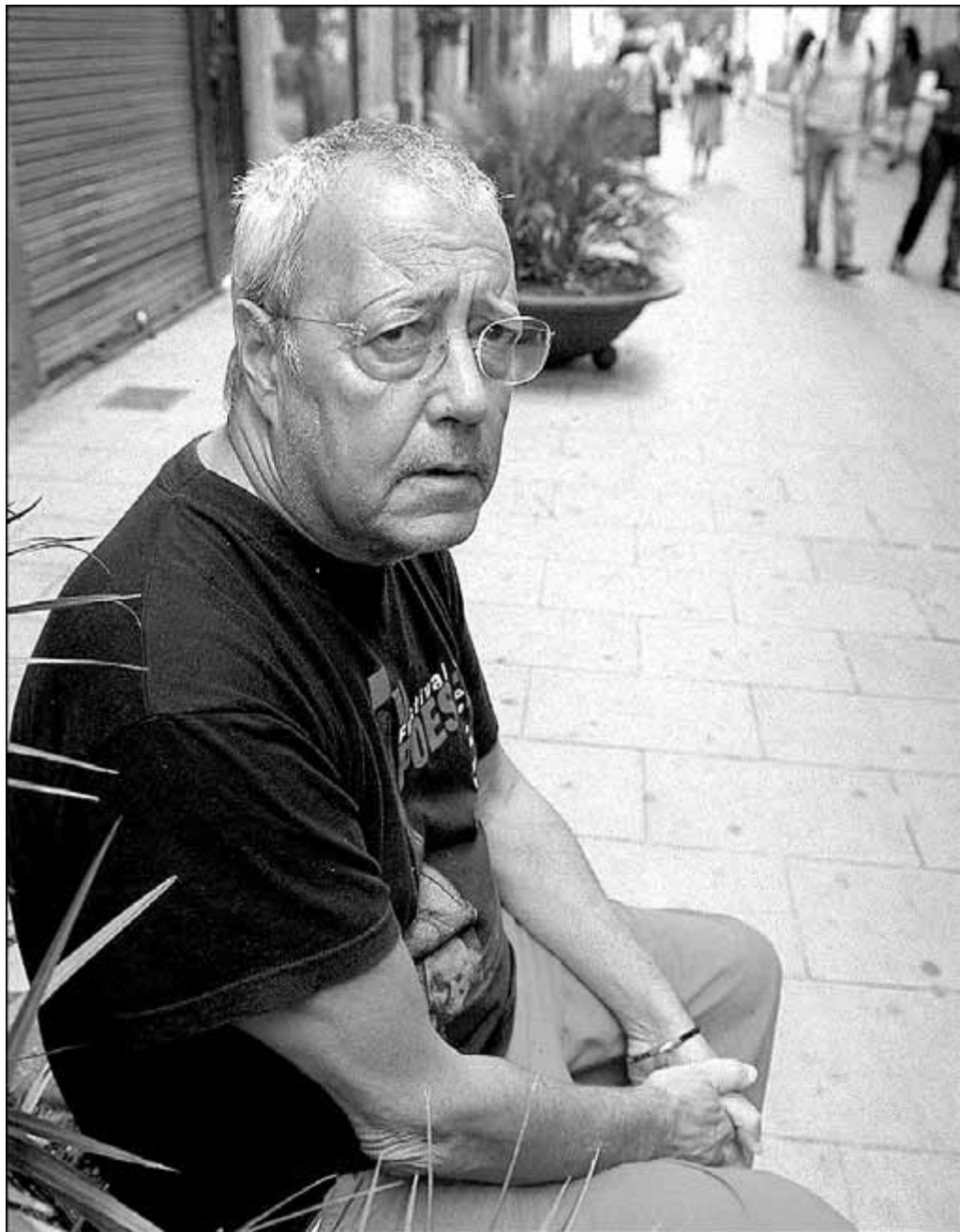
CULTURA

AVUI

DIJOUS, 7 D'OCTUBRE DEL 2004

Carles Hac Mor: "La literatura catalana no ha sabut incorporar el llegat de les avantguardes"

FRANCESC BOMBÍ-VILASECA

XAVIER CARRION

EL POETA CARLES HAC MOR (LLEIDA, 1940) HA PUBLICAT MULTITUD DE LLIBRES I ARTICLES SOBRE POESIA, ART I ELS TEMES MÉS DIVERSOS. RECENTMENT HA PUBLICAT 'M'HE MENJAT UNA CAMA' (PROA), UN REULL QUE VA GUANYAR EL PREMI CADAQUÉS A ROSA LEVERONI I QUE INTENTA DIR EL MÀXIM NEGANT LA INTENCIÓ DE DIR RES. HO EXPLICA -ENTRE ALTRES COSES- EN AQUESTA ENTREVISTA

SUMARI

Entrevista a Jordi Parramon

IV

Coincidint amb el 25è aniversari de l'editorial, Quaderns Crema ha publicat *Cíntia*. Llibre primer d'elegies, de Sext Properci, amb traducció de Jordi Parramon, especialista en la traducció de versos i un dels tractadistes més preparats del país.

L'última novel·la de Bernardo Atxaga

XI

El fill de l'acordionista, publicada per Edicions 62 amb traducció de Pau Joan Hernández, és l'última novel·la del narrador basc Bernardo Atxaga, pseudònim de Joseba Irazu. L'obra narra la història de David Imaz, un jove relacionat amb ETA.

Els quatre elements d'Apel·les Fenosa

XVIII

Els quatre elements és el títol de la mostra de l'obra d'Apel·les Fenosa (Barcelona, 1899-París, 1988), artista format en el marc del Noucentisme i relacionat amb les forces de la natura, que podem veure a Tarragona i, després, a Lleida, a Ceret i a Andorra.

ENTREVISTA

Carles Hac Mor

POETA

F.B.V. Una de les seves màximes és que no vol dir res. Creu que 'M'he menjat una cama' és el llibre que menys diu?

G.H.M. Sí, però quan no volem dir res és quan diem més coses, perquè aleshores és el llenguatge, que parla. Amb això ja va implícit que sempre es diu alguna cosa. Això no vol dir que no pugui haver-hi la utopia de no voler dir res, però sempre es diu alguna cosa. És com la intel·ligibilitat: tot és intel·ligible, qualsevol cosa es pot entendre, una pedra, una fusta, una taula, una frase inconexa... Tot es pot entendre. *M'he menjat una cama* és potser el llibre en què dic menys coses però és el llibre que en diu més. Això és el que pretenc. Es tracta d'escriure sense voluntat de dir, mirant d'eliminar la voluntat i la intenció. Mirant d'eliminar, perquè és impossible eliminar-la. Eliminar la voluntat i la intenció de dir coses. Aleshores es tracta d'escriure uns poemes que agafen un sentit, perquè sempre hi ha un sentit. El no-sentit per si mateix no m'interessa, però sí esborrar el sentit convencional i que llavors en surti un altre sentit.

F.B.V. Per què ens entestem a entendre les coses d'una manera determinada?

G.H.M. Suposo que és tota una tradició cultural que portem al darrere i que va cap aquí. Ara em passa pel cap un que parla molt de la intenció i de la voluntat que és el John Cage, per exemple, i Duchamp, les paradoxes dels quals porten a una suspensió del judici. Suspènere del tot el judici també és impossible perquè ens transformariem en uns vegetals o en uns minerals, però és un concepte que pot estar bé. Llavors si els poemes diuen alguna cosa al lector, bé, i si no, també.

F.B.V. Es tracta de la llibertat...

G.H.M. Sí, tot això és una recepta de llibertat. No em refereixo al deixar-se anar en el sentit surrealista de l'escriptura automàtica, perquè els meus poemes estan molt treballats. Faig com els pintors que fan capes de pintura, fins que d'alguna manera allò em diu alguna cosa que deu ser alguna cosa abstracta, perquè no hi ha un missatge. El que es tracta de combatre, des del meu punt de vista, i ho dic amb un cert humor, és aquesta noció de missatge, que el poeta és com una mena de privilegiat que diu coses i que pel fet de ser poeta ja pot adoctrinar...

F.B.V. Però vostè té força textos programàtics i, doncs, adoctrinadors...

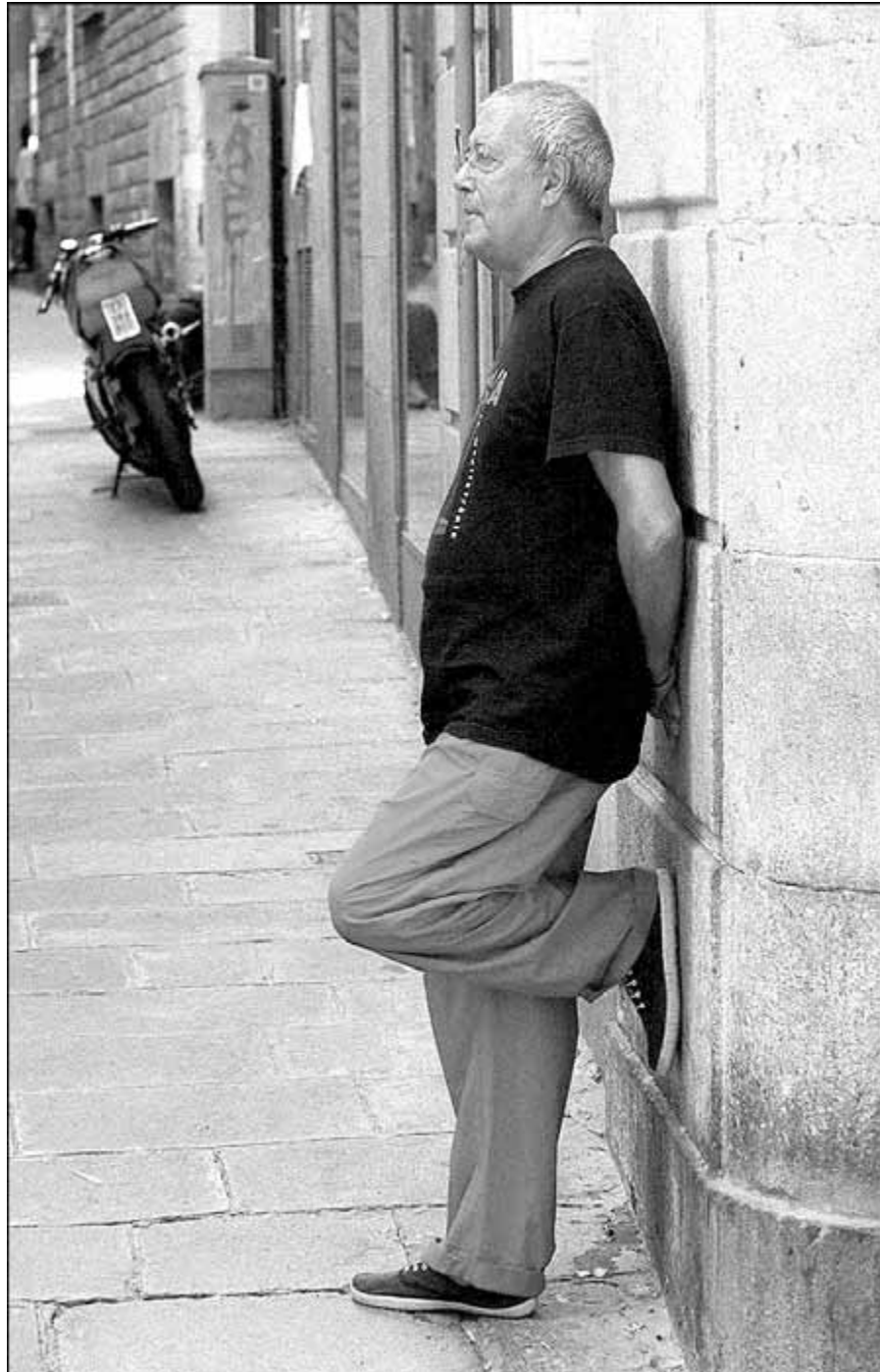
G.H.M. Tocant la paròdia i la paradoxa, també. Tinc un passat teòricista, que és un llast, però no el puc llençar per la borda, hi és i l'haig d'anar treballant. Sí que en certs moments aquest llast pot comportar com un dogmatisme, com per exemple des del punt de vista polític, tota una teoria política, la teoria de l'art conceptual del començament dels anys 60..., tota una teoria de la literatura que vindria del textualisme, de la revista *Tel·quel*, la barreja de l'herència avantgardista amb el marxisme, leninisme i pensament Mao Zedong..., però d'alguna manera ho haig d'assumir, transformar-ho i desprendre-me'n, perquè la poètica que cadascú pugui tenir es va transformant, i a mesura que es transforma la teoria canvia la pràctica.

F.B.V. Com va començar a escriure?

G.H.M. A finals dels anys 60 i començament dels 70 jo estava molt desvinculat de la literatura catalana, em dedicava només a llegir, que és un empatx molt gros, llegir també priva d'escriure i pot ser una nosa: llegir massa pot ser un altre llast. M'havia passat molts anys llegint i escrivint molt poques coses, i llavors vaig entrar en contacte amb molts artistes conceptuals i això em va donar tot un equipatge teòric respecte a l'art i respecte a la literatura. No crec que hi hagi uns compartiments estancs per a art i literatura, per a mi tot sempre ha anat barrejat. He organitzat accions, he participat en mostres d'art i faig exposicions col·lectives i individuals... No hi ha tanta diferència, tot i que no tinc res a veure amb aquests artistes que ho volen fer tot, que tan aviat escriuen com pinten. Penso que escriure és una pràctica que demana molt, demana seguir tota una tradició i tot un treball.

F.B.V. Però vostè es considera escriptor, i no artista...

G.H.M. Mai m'he considerat ar-

XAVIER CARRION

tista, tot i que podria tenir un currículum molt més llarg que molts artistes. L'època del començament dels 70 era molt polititzada, i es barrejava tot: literatura, política, art, música... La música sempre m'ha interessat molt, també. Com és lògic, aquest passat teòric va quedant antiquat, t'has d'adaptar a les circumstàncies perquè se't desmunta tot el que pensaves...

F.B.V. Com és que va escollir la poesia?

G.H.M. Perquè m'interessava molt el llenguatge, el català. Jo vaig néixer a Lleida i vaig viure-hi fins als 10 anys. Llavors vaig venir a viure a Barcelona, on se'n burlaven de la manera de parlar d'allà. Ara no passa, s'admeten totes les variants dialectals, però llavors... Fins al punt que a casa parlàvem lleidatà i quan sortíem dissimulàvem. Aquell llenguatge de la infància

sempre m'ha quedat molt mitificat, i escriure és en certa manera recuperar aquell llenguatge de Lleida dels anys 40, que també és un llenguatge que me l'he fet jo i una mica també me l'he inventat. És una passió pel llenguatge. Al meu primer llibre, *Agoc*, hi ha tot el català de manera sincrònica i diacrònica, tot des del català medieval fins a l'actual i totes les variants dialectals allà barrejades, tot un magma sense puntuació. Aquesta passió pel llenguatge m'ha portat més a escriure que a l'art.

F.B.V. Avui es parla molt de poesia visual, acció poètica, polipoesia... ¿Les diferències de la poesia diguem-ne clàssica?

G.H.M. Què vol dir exactament polipoesia? No vol dir res, per mi és com un reclam perquè surti una cosa nova. Igualment la poesia sonora, la poesia fonètica..., podríem defi-

nir-la, però la poesia sempre és fonètica i sempre és sonora, aleshores totes aquestes etiquetes trobo que serveixen per embolicar, per enganyar una mica. És molt interessant recitar poesia, he participat en molts recitals i n'he organitzats molts, et dona una dimensió diferent de la mateixa poesia, perquè com que ho plantejes de cara al públic... Però aquest contacte directe amb la gent porta moltes vegades a fer poesia fàcil, poesia que la gent pugui entendre i acabar fent una poesia del "he, he, he", que és molt corrent actualment; penso en una sèrie de noms que fan una poesia que consisteix a dir uns acudits, i alguns poemes bons, però tot "he, he, he"... És un efecte negatiu dels recitals.

F.B.V. Però vostè ha defensat molt el tot s'hi val...

G.H.M. Sí, esclar, tot s'hi val, però hi ha coses bones i dolentes. És entrar en uns terrenys paradoxals. La suspensió del judici porta a això, però és com una utopia. Són paradoxes i la cultura és això, jugar amb les contradiccions.

F.B.V. En un poema diu que "el poeta és un ésser

humà en procés d'esdevenir ca". Per què?

G.H.M. Això ho vaig escriure fa molts anys, i és per desmitificar l'actitud de ser un poeta, de ser important. És molt simple i molt elemental, però jo ho he viscut: hi ha molts poetes que van molt seriosament de poetes, es pensen que són importants, una mena d'inspirats per alguna deïtat. És per contradir-ho. És molt important fer el ridícul, una cosa que ensenyen les avantguardes.

F.B.V. Però si és important fer el ridícul i no fer "poesia del he, he, he"...

G.H.M. Perquè quan s'agafa una sola cosa s'acaba institucionalitzant. Si s'institucionalitza una poesia que només és divertida i tots els recitals són iguals i tots els poemes també, aleshores t'has de voltar contra això, cal anar contra la

► ► ►

Amb el suport de

 Generalitat
de Catalunya

ENTREVISTA

Carles Hac Mor

POETA

XAVIER CARRION

►►► institucionalització. Per això no voler dir res, per exemple, està molt bé, perquè t'allibera de tots uns missatges que vols passar a la gent a través dels poemes, però arriba un moment que acabes en el no-sentit, que tampoc no interessa. Es tracta de jugar dins aquestes contradiccions.

F.B.V. En concret, a 'M'he menjat una cama', com ha intentat no dir de res?

G.H.M. Durant una època vaig intentar fer escriptura automàtica, de jove, i vaig arribar a la conclusió que era una utopia, i per part dels surrealistes és una lectura dolenta de l'inconscient de Freud. Aquest llibre és escrit treballant-lo molt, escrivint moltes coses, negant el sentit del que s'ha escrit, retallant, tornant-ho a escriure i tornant-ho a retallar, invertint l'ordre de les frases... Són també tècniques pictòriques com el collage...

F.B.V. Pot semblar que és molt fàcil...

G.H.M. No ho és gens. Es tracta precisament de trencar l'estil que tu mateix et vas creant. I al capdavant tothom té el seu estil i jo també, i el meu surt malgrat que vaig trencant les maneres de fer, els procediments... Intento defugir dels procediments d'escriure, creure que ja saps escriure...

F.B.V. Les avantguardes són sempre un referent?

G.H.M. A mi se m'ha dit moltes vegades que sóc avantguardista, i m'empipa molt. Avui no existeix l'avantguardisme, és una cosa de fa cent anys. Ara bé, hi ha una saviesa en les avantguardes que l'art contemporani ha sabut agafar. Però en art avui és gairebé insultant dir-li avantguardista a algú. En canvi, la literatura, i sobretot la catalana, no ha sabut incorporar el llegat de les avantguardes. Jo he intentat, potser per la meua formació artística, incorporar dins de la tradició de la poesia catalana aquests elements avantguardistes que no hi són.

F.B.V. ¿Potser el problema de la poesia és el mateix llenguatge?

G.H.M. El llenguatge és el mateix malentès. Això ve de la psicoanàlisi, que sempre m'ha interessat molt i també és molt pròpia dels anys 70 i així. Jo em definiria com a paraprèmic, i si se'm pregunta què és la paraprèmia, doncs no ho sé. No té definició, no es pot definir i si algun cop intentes definir-la i t'hi acostes una mica automàticament la mateixa paraprèmia ho nega. M'interessa molt això de la paraprèmia, que ho faig servir molt de tant en tant, perquè sinó s'institucionalitzaria... És un concepte volàtil, que no es pot concretar.

F.B.V. D'on surt?

G.H.M. No me'n recordo. Ve de parèmia, que vol dir proverbi, i el prefix para, que vol dir contra o a prop: contra el proverbi i a prop del proverbi, i sonava bé.

F.B.V. Un cop vaig sentir un senyor que deia que el que vostè fa no és poesia...

G.H.M. Qui ho va dir està equivocat. Poesia ho pot ser tot. No es cap descobriment, però, Brossa ja és això. Una notícia del diari la pots convertir en poema i és un poema. L'altre dia en un recital a Cadaqués vaig recitar una recepta de

cuina. Per què no? Que hi ha unes normes de què és un poema i què no? Això va lligat amb el fet de donar llibertat i el tot s'hi val. El tot s'hi val esgarrifa els benpensants. Quan dius: "Tot s'hi val", sembla que tot trontolli, que tot se n'hagi d'anar a passeig! Doncs val, que caigui tot, i ja veurem què passa.

F.B.V. Un tret que el distingeix molt és la dispersió editorial...

G.H.M. Absolutament. Si faig la llista d'editorials en què he publicat fa esgarrifar. Fa poc em van preguntar amb quina editorial treballa..., disset, divuit, vint-i-dos, no ho sé. I tinc publicats molts articles i textos sobre art en catàlegs d'artistes, publicacions diverses, revistes... Quan em demanen una col·laboració a una revista d'Internet automàticament escric alguna cosa i ho faig amb la mateixa il·lusió que si fos una altra revista i que si em paguessin 400.000 pessetes. Són les ganes d'escriure i aquestes ganes de dispersió, que també fan patir una mica, perquè ja no sé el que he escrit i el que no. En una època determinada m'hauria agradat tenir un editor i anar-hi publicant les obres amb continuïtat; jo creia que això passaria a Edicions 62, però

vaig veure que no era així, i potser ja està bé.

F.B.V. També practica una gran diversitat de gèneres...

G.H.M. És una dispersió molt aparent. A més de poesia he escrit assaig, textos sobre artistes... ¿Però realment és assaig o crítica? O és poesia, o una mena de poesia teòrica. La meua dita novel·la *La fi del món* és més aviat una antinovella. Potser la gent que diu que jo no faig poesia tenen raó i és antipoesia. L'antipoesia també

és poesia, tot i que tampoc s'ha d'institucionalitzar l'anti. Em van donar un premi de crítica d'art, fa anys, però jo no m'he considerat mai crític ni ho he volgut ser, i tanmateix he escrit moltíssims textos sobre art, però sempre miro de posar-hi creació.

F.B.V. Sovint se l'ha definit com a nihilista...

G.H.M. Sí. El concepte de nihilisme tal com jo l'entenc, perquè hi ha deu mil maneres d'entendre'l, per a mi és molt exaltador, molt creador. El nihilisme no té res a veure amb el pessimisme, té arrels en Nietzsche, és molt vitalista i porta a destruir, però al darrere sempre hi ha una creació.

F.B.V. ¿Troba que avui es pot viure de la poesia?

G.H.M. De la poesia estrictament no. Ara, paral·lelament, amb coses que hi tenen a veure molt i que són importants per a la poesia, sí que se'n pot viure: fent conferències, fent tallers, fent recitals, fent cursiveis... També he organitzat moltes exposicions d'art, que està molt més ben pagat que el món literari... He treballat en cinema... I amb tots aquests milions de coses pots anar sobrevivint d'una manera molt i molt justeta i sempre amb l'aigua al coll.

No s'ha d'entendre res

► La primera vegada que vaig veure Carles Hac Mor (Lleida, 1940) fou en una conferència que va fer a València dins la setmana dels Premis Octubre, el 1996. Després d'una xerrada espessa de gairebé una hora sobre accions inversemblants, algú va aixecar la mà i va preguntar: "Que ho pot tornar a repetir, que no he entès res?". Ell respongué: "El que no has entès és que no s'ha d'entendre res!". Tota una lliçió.

Després va caldre endinsar-se en la paraprèmia i la seva aparent complexitat, i en un sentit de l'humor pornogràfic, escatològic i sovint infantilitzant. L'obra d'Hac Mor obre una nova perspectiva en la poesia catalana des de l'art conceptual del Grup de Treball fins avui.

Entre els seus llibres importants més destacats hi ha *Agoc* (1981), *S'ha rebenat l'hospici* (1992), *El desvari de la raó* (1995), *No em cap al cap* (2001), la suposada novel·la *La fi del món* i el suposat assaig *Despintura del jo*, premi Joan Fuster.

Cal esmentar també obres a quatre mans o més de la factoria Carles Hac Mor-Ester Xargay: *Amor lliure, ús i abús*, *Tirant lo Blanc la*, *Epítom infra nu o no* i el CD-ROM *Paraprèmies, desplaçaments, cosificacions* (també amb Adolf Alcañiz i Barbara Held), centenars d'accions i d'articles en la premsa més diversa, així com la col·laboració continuada des de fa anys a les pàgines d'aquest suplement.

A més, sol o acompanyat, Hac Mor

s'ha distingit també per organitzar una munió de recitals, accions i esdeveniments de diversa factura en què sovint s'atreia molts poetes que tot just començaven, com les revistes parlades o caminades, les àgores indisciplinares i el Front d'Alliberament de l'Escriptura, entre tants d'altres.

PUBLICATS I PENDENTS DE PUBLICAR

Però no s'atura: si el 2003 va publicar els llibres *Cabrafiga* (Emboscall) i *Metafonia* (Cafè Central) i el DVD-ROM *Sextina al microscopi* (amb Ester Xargay, Metrònom), aquest any ha publicat el poema llarg *Com aquell que diu* (Emboscall) i *M'he menjat una cama* (Proa), i d'aquí a poc té previst publicar els llibres *Ad libitum* i el llibre de tankes *Ho vaig fer fer* (Cafè Central).

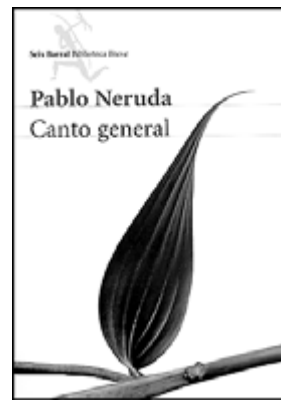
Entenent-lo o no, el que és segur és que la seva obra ha aportat nous registres a la poesia catalana.

L'APARADOR

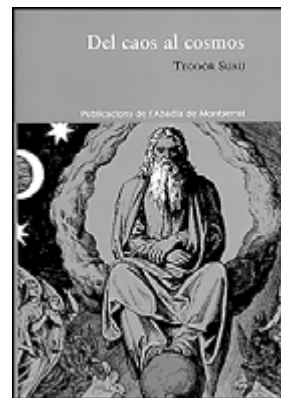
Ernest Hemingway, *El vell i la mar*. Traducció de Ferran de Pol. PROA. Barcelona, 2004.

Reedició en format de butxaca d'aquesta novel·la breu de Hemingway, publicada el 1952, que s'ha convertit en un clàssic de la literatura. A través de la història d'un vell pescador, l'autor fa un cant a la lluita i la grandesa de l'home.

Pablo Neruda, *Canto general*. SEIX BARRAL. Barcelona, 2004.

Dins la col·lecció *Biblioteca Breve*, podem llegir aquesta reedició d'un llibre de poemes de 460 pàgines del xilè Pablo Neruda (1904-1973), premi Nobel de literatura el 1971, en què fa una monumental biografia del continent americà i, alhora, d'ell mateix.

Teodor Suau, *Del caos al cosmos*. PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT. Barcelona, 2004.

Aquest llibre és el resultat d'un estudi aprofundit dels textos inicials del Gènesi, amb la intenció de mostrar els seus orígens en la vida del poble d'Israel. L'autor ha buscat el punt de contacte d'aquests textos amb l'actualitat.